

ÇANAKKALE İLİNİN TURİZM POTANSİYELİ VE ÇESİTLENDİRİLMESİ

Abdullah KELKIT

ÇOMU Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü – 17020 Çanakkale

ÖZET

Çanakkale ili, iki kitada yer alan jeopolitik konumuyla, tarihte Homeros'un "İliada ve Odysseus" destanlarına ve sayısız mitolojik efsanelere konu teskil eden, geçmişi M.Ö. 3000 yılına dayanan Troia, yakın geçmişte dış güçlere karşı kahramanca direnise sahne olması, bunun getirdiği zengin tarih ve kültür birikiminin yanı sıra ekolojik, biyolojik ve doğal değerler açısından da büyük çekicilik göstermesi ile turizm açısından önemli bir potansiyele sahiptir.

Bu araştırma ile; Çanakkale ilinde turizm potansiyeline sahip doğal, tarihi ve kültürel kaynakların envanteri çıkarılmış, turizm aktivitelerinde çeşitlendirilme amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda, geleneksel turizm türlerinin yanı sıra; kültür turizmi, inanç turizmi, termal turizm, eko turizm, gençlik turizmi ve sportif turizm Çanakkale ili turizmde çeşitlilik sağlayan turizm türleri olarak saptanmıştır ve çeşitli öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çanakkale, Çekicilik, Çesitlendirme, Rekreasyon, Turizm

TOURISM POTENTIAL OF ÇANAKKALE PROVINCE AND DIVERSIFICATION

ABSTRACT

Çanakkale is located on two continents-implying a geo-political importance-furnishing various mythological legends and epics of Odysseus and Iliada of Homeros with topics; and also with it Troia based on 3000 BC. The city resisted heroically to attacks by external forces in the near past and that makes it even more significant in means of history and cultural aspects of the city, it exhibits a great diversity of ecologic, biologic and natural value, therefore, the potential in tourism also become important.

With this research, an inventory has been made about natural, historical and cultural resources that have potential of tourism and, diversification was aimed in tourism activities in Çanakkale Province. At the end of the research, next to the traditional tourism types; cultural tourism, religious tourism, thermal tourism, eco tourism, youth tourism and sport tourism were determined as tourism types which brought diversification in tourism of Çanakkale Province and various proposals were suggested.

Key words: Çanakkale, Attractive, Diversification, Recreation, Tourism

GİRİŞ

Gelismis ve gelişmekte olan ülkelerde, ilerleyen teknoloji ve otomasyon içerisinde makineleşme, sanayileşme ve kentleşmenin sonucu olan çevre ve hava kirliliğinin insan sağlığını bozması, işgücü verimini azaltan bir ortam yaratmıştır (Kahraman 1991).

Sanayileşme, makineleşme ve ekonomik gelişmeyle birlikte boş zamanlar da hızla artmaktadır. Günlük çalışma saatleri kısalmakta, haftalık çalışma saatleri azalmakta, yıllık tatillerin süreleri uzamaktadır (Özgüç 1994).

Günümüzde idrak edilen modern yaşam, yeni gereksinimleri, değişimleri ve olanakları da beraberinde getirmektedir. Sanayi merkezlerinde, kentlerde büyük insan kalabalıklaşmasıyla kendini gösteren kentleşme, insanları gerek bedensel gerekse ruhsal açıdan bunalmalara itmiştir. Bu olay ruhen rahatlama ve bedenen yeniden güç kazanma zorunluluğunu doğurmuş ve giderek insanların temel gereksinimleri arasına girmiştir (Çubuk 1984).

Toplumdaki hızlı değişim, yaşam biçimini de etkileyerek yeni bir takım gereksinimlerin daha etkin biçimde hissedilmesine neden olmuştur. Bunlardan bir tanesi de turizm ve rekreasyon olgusudur. Turizm ve rekreasyon, kaynakta birleşen, amaçta farklılık gösteren iki değişik hareket biçimidir. İkisi de insanların boş zamanlarında yapılan hareketlerdir. Turizm, rekreasyon olgusuna ekonomik faktörler ile yaklaşım biçimidir.

Turizm, döviz kazandırıcı ve istihdam yaratıcı özelliği ile ekonomik, insanların dinlenme ihtiyacını

karsılayan ve farklı kültürleri bir araya getiren yönleriyle sosyo-kültürel, yarattığı kaynak kullanımı talepleri ile çevreyi önemli boyutta etkileyen bir sektördür. Anonim (2002)'e göre, turizm ve rekreasyon aktiviteleri bölgesel ekonomilerde önemli etkilere sahiptir. Yine Gossling (2002), gelişen ülkelerin çoğunun ekonomilerinde çeşitlilik ve ek gelir kaynakları yaratma konusunda turizme odaklanmış olduğunu belirtmektedir.

Turizm; dinlenme-eglenme ve boş zamanları değerlendirme gereksiniminden kaynaklanan, toplumun psikolojik dengesini sağlamada bir hedef olan, topluma açık olma niteliğiyle devletin karışmasını zorunlu kılan ve geçici yer değiştirilmeye bağlı olarak insanların karşılıklarını özendirici, yenileyici, ilişkileri geliştirici ve koruyucu yönü bulunan, ekonomik ve toplumsal-manevi ilişkiler, olaylar ve hareketlerin bütünüdür (Çubuk 1984).

Grazia (1962) rekreasyonu, insanların istenilen artı kalan, çoğu kez onlara bir değişiklik (dinlenme-eglenme) sağlayan ve onları işleri için tazeleyen bir faaliyet olarak; Gottman (1976), en geniş anlamıyla insanın beden ve zihnini dinlendirmek, tazelemek ihtiyacı şeklinde tanımlamakta; Smith (1983), rekreasyonun belirli bir dizi arazi kullanış şekli ya da sınıflandırılmış bir faaliyetler listesi olduğunu ve hiçbir zaman dar anlamda yorumlanamayacağını vurgulamakta ve rekreasyonun "boş zaman", "spor", "oyun" ve bir dereceye kadar da "kültür" gibi olayları da içine aldığını belirtmektedir (Özgüç 1994).

Kıyıların, turizm ve rekreasyonel aktivitelerle çok yoğun ilişkisi olduğu bilinmektedir. Ülkemiz ve dün-

yada tüm turizm olayları genellikle yazın ve özellikle de kıyı kesiminde gözlenmektedir (Altan 1987). Ancak, özellikle deniz turizmine olan talep artışı, kıyıların yoğun bir biçimde ve kontrolsüz kullanımı ile değişime ve bozulmaya uğrayarak özelliklerini gittikçe yitirmesine neden olmaktadır.

Ülkemiz doğal özellikleri bakımından turizmde gelişmiş ya da gelişmekte olan birçok ülkeden daha iyi durumdadır. Halen ülkemizde turizm faaliyetlerinin en çok yoğunlaştığı alan olan deniz kıyıları, coğrafi yapısı ve iklim koşulları bakımından son derece çeşitlilik göstererek değişik zevklere hitap edebilmektedir. 8.000 km den uzun zengin kıyı dokusu, iç ve dış turizm için kullanılan ve potansiyel önemi olan alanlara sahiptir.

Çanakkale ili, yat ve kıyı turizminin hakim olduğu deniz turizmi, su altı dalışı, rüzgar sörfü, olta balıkçılığı, yüzme gibi sportif aktiviteleriyle suya bağlı rekreasyon alanları, antik kentleri ve ipek yoluyla kültür turizmi, içme, ilica ve kaplıcalarıyla termal turizm, foto safari ve kamp - karavan olanaklarıyla ekoturizm, dağ ve doğa yürüyüşleri ve izcilik faaliyetiyle gençlik turizmi açısından önemli bir turizm ve rekreasyon merkezi olmaya adaydır.

Bu araştırma ile, bulunduğu jeopolitik konumu, geçmişte değişik uygarlıklara ve kültürlere sahne olmuş toprakları, zengin kıyı dokusu ve adeta doğal müze niteliğindeki tarihsel doku içinde yer alan önemli doğal ve kültürel kaynaklarıyla Çanakkale ilinin turizm potansiyelinin belirlenmesi ve çeşitlendirilmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL ve METOD

Materyal

Araştırma, turizm açısından önemli potansiyele sahip olan Çanakkale ilinde gerçekleştirilmiştir. Çanakkale ili, ülke nüfusunun yaklaşık % 25'ini ve sanayiinin % 60'ini barındıran, ülke yüzölçümünün ise sadece % 9'luk bir bölümünü kaplayan Marmara Bölgesi'nde bulunmaktadır. 25° 35' ve 27° 45' Doğu Boylamları ile 39° 30' ve 40° 45' Kuzey Enlemleri arasında yer alan ilin yüzölçümü 9.737 km²'dir (Anonymous 1998).

Çanakkale, Ege Denizi ile Marmara Denizi'ni birleştiren (su yolu olan) Çanakkale Boğazi'nin iki yakasında hem Avrupa hem de Asya'da toprakları bulunan bir ildir. Bu topraklar Trakya'da Edirne ve Tekirdağ, Anadolu'da da Balıkesir il sınırları ile çevrilidir. İlin Merkez İlçe dahil 12 ilçesi olup bunlar; Ayvacık, Bayramiç, Biga, Bozcaada, Çan, Eceabat, Ezine, Gelibolu, Gökçeada, Lapseki ve Yenice'dir. Çanakkale'ye ulaşım kara, deniz ve hava yoluyla sağlanmaktadır.

Araştırmada, konu ile ilgili harita, proje, yerli ve yabancı kaynaklar, araştırma alanında yerinde yapılan etüt ve gözlemlerde alınan notlar, çekilen fotoğraflar da materyal olarak kullanılmıştır.

Metod

Bu araştırma ile; turizm açısından potansiyel teskil eden doğal, tarihi ve kültürel kaynakların envanteri çıkarılmış, turizm aktivitelerinde çeşitlendirmeye gidilmiştir. Araştırma; veri toplama, analiz ve sentez aşamalarından oluşmaktadır.

Veri Toplama;

- Konu ile ilgili yerli ve yabancı kaynakların ve çalışmaların incelenmesi

- Turizm açısından potansiyel oluşturan doğal, tarihi ve kültürel kaynakların envanterinin çıkarılması

Analiz;

- Turizm potansiyeli oluşturan kaynakların doğal ve kültürel peyzaj karakteristikleri, kaynaklara ulaşım, konaklama, taşıma kapasiteleri gibi değişik işlevlerin belirlenmesi

- Koruma-kullanma dengesi içinde optimum kullanımın sağlanmasına yönelik düşüncelerin ortaya konması

Sentez;

- Ortaya konan konuların birbirleriyle olan ilişkilerini daha somuta indirmek ve burada bir takım çözümler üretmek

- Bu örtüşmeyi takiben mevcut ve potansiyel turizm kaynaklarının gerek tek başlarına gerekse bir bütün halinde getirecekleri ya da sağlayacakları hizmetlere bağlı olarak Çanakkale, hatta daha geniş olarak ülke turizmindeki rollerinin gerçekleşmesi kapsamında temel hedef ve amaçlarının ortaya konulması

- Bu amaç ve hedeflere bağlı olarak turizm ve rekreasyon kaynaklarının kullanımındaki mevcut durumlarını geliştirmeye yönelik stratejilerin belirlenmesi

- Her bir kaynağa yönelik üretilen strateji dizininin hareketle turizm kaynaklarının bütününe yönelik stratejiler oluşturmak, turizm aktivitelerinde çeşitlendirmeye gitmek.

ARASTIRMA SONUÇLARI VE TARTISMA

Doğal Yapı

Çanakkale'de Akdeniz ve Karadeniz iklimlerinin geçiş tipi hüküm sürmektedir. Kıyılarda Akdeniz iklimi sürerse de yaz sezonunda en yüksek sıcaklık 38°C ve en düşük sıcaklık 20°C olmaktadır. Kış aylarında ise Balkan Yarımadası üzerinden gelen soğuk hava bu kıyıları etkiler ve sıcaklık sıfırın altına daha sık düşmektedir. İç kısımlardaki yüksek alanlarda yazlar daha serin, kışlar daha soğuk geçmektedir. Yağışlar genellikle bahar ve kış aylarında olmaktadır. Yağışlar Kaz Dagi'nin yüksek kesimlerde yılda 1000 mm.yi geçerse de kıyılarda 600-800 mm. arasındadır. Kar yağışlı günlerin yıllık ortalaması 3.4'tür. Ortalama nispi nem oranı % 73'dür. Yıl boyunca Çanakkale ilinde hakim rüzgar güney-batı olup, ortalama yıllık rüzgar hızı 4.4 m/sn'dir (Anonymous 1999).

Çanakkale ilinde orman arazisi il yüzölçümünün %50'ni bulmaktadır. Ancak yıllar boyunca yapılan

baltalama ve yakmalar yüzünden eski ormanların büyük bir kısmı ortadan kalkmıştır. 485.000 ha'lık ormandan 181.000 ha normal kuru, 31.000 ha normal baltalık ve geri kalanı bozuk orman durumundadır. Alçak kesimlerde Akdeniz iklimine has kısıp yaprağını dökmeyen çalılar ve bodur ağaçlar, orta yüksekliklerde yayvan yapraklı ve karmaşık ormanlar, daha yükseklerde ise iğne yapraklılar yaygındır. Ova zeminleri step özelliği göstermektedir (Ayaslıgil 1997).

Çanakkale, su kaynakları (deniz, göl ve akarsu) açısından avantajlı bir konuma sahiptir. Basta Çanakkale Bogazi olmak üzere Atikhisar Barajı, Gökçeada Barajı, Bayramiç Barajı, Tayfur Barajı, Tuz Gölü, Acı Ece Gölü, Eski Menderes Irmagı, Tuzla Çayı, Sarıçay, Kocabas Çayı, Mihli Çayı ve Kavak Çayı en önemli su kaynaklarıdır.

Sosyo - Kültürel ve Ekonomik Yapı

Çanakkale ili, sosyal yapısı bakımından statik olarak kabul edilebilecek bir nüfusa sahiptir. 1997 Yılı Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre, Çanakkale ili nüfusu 440.373'tür. Merkez İlçe nüfusu ise, 69.373'tür (Anonymous 1997). 2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı Sonuçlarına göre, Çanakkale ili nüfusu 464.975, Merkez İlçe nüfusu ise 75.810'dur. Nüfus itibarıyla en kalabalık ilçe (Merkez İlçe hariç) köyler dahil 77.169 kişi ile Biga ilçesi, en az nüfusa sahip ilçe ise 2.427 kişi ile Bozcaada'dır. İl nüfusunun %53.64'lük kısmı köylerde yaşamaktadır (Anonymous 2000).

İki kitada yer alan jeopolitik konumuyla Çanakkale, Homeros'un "İliada" ve "Odysseus" destanlarına ve sayısız mitolojik efsaneye konu teşkil eden, geçmişi M.Ö. 3000 yılına dayanan Troia, antik Assos, Alexandria - Troas ve Neandria kentleri ile dünyanın en seçkin bir tarihi ve kültür hazinesine sahip bulunmaktadır (Gürdal 1997).

Çanakkale'de temel ekonomik etkinlik tarımdır. Bu nedenle, ilin sanayi yapısı da büyük ölçüde tarıma dayalıdır. Tarla tarımı, sebzeçilik, meyvecilik, bağcılık ve zeytincilik baslıca tarımsal faaliyetlerdir. Hayvancılık, halkın önemli geçim kaynaklarından biridir ve tarım sektöründe ikincil bir yere sahiptir. Hayvancılık, bitkisel üretime elverişli olmayan alanlarda temel geçim kaynağıdır. Sigir, koyun, keçi ve tavuk ilde yetiştirilen baslıca hayvanlardır.

Çanakkale, Marmara Bölgesi'nde İstanbul'dan sonra ikinci büyük balıkçılık merkezidir. Kara ve deniz sahaları olarak su ürünleri yönünden çok zengin bir potansiyele sahiptir (Anonymous 1998). Alabalık, hamsi, kefal, levrek, lüfer, kiliç, kolyos, palamut, sardalya baslıca balık türleridir.

Çanakkale'nin dogal, tarihi, turistik ve kültürel zenginlikleri, yöre ekonomisi açısından önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. İç ve dış turizme yönelik turizm faaliyetleri de ilin önemli gelir kaynaklarındandır.

Turizm Potansiyeli

Dogal, tarihi ve kültürel kaynaklar açısından son derece zengin bir potansiyele sahip bulunan ve geçiminde birçok uluslara ve kavimlere yerleşim yeri olan Çanakkale ili, bölge, ülke ve hatta dünya turizmi açısından oldukça elverişli ve şanslı bir coğrafyada bulunmaktadır (Sekil 1). Aşağıda, ilin turizm potansiyelini oluşturan ve aynı zamanda turizmin çeşitlendirilmesine de kaynak olabilecek dogal, tarihi ve kültürel kaynaklar verilmiştir.

Kazdağı Milli Parkı:

Kazdağı, Çanakkale ili Bayramiç ilçesi Evciler Köyü'ne yaklaşık 5 km uzaklıkta bulunan, efsanelere konu teşkil etmiş tarihsel geçmişi, kendine özgü florası-faunası, dünyada Alp'lerden sonra en yüksek oksijen oranına sahip olan, soğuk suları, rekreasyon alanları ve temiz havasıyla önemli bir turizm ve rekreasyon merkezidir. 17.04.1993 tarihinde Bakanlar Kurulu'nun 93/4243 sayılı kararıyla (21555 sayılı Resmi Gazete) kurulan Kazdağı Milli Parkı, 19.781.5 ha.'i ormanlık ve 1681.5 ha.'i açıklık olmak üzere toplam 21.463 ha'lık alana sahiptir. Yöreye özgü (endemik) zengin bitki örtüsü ve hayvan varlığını koruma düşüncesi Milli Park ayırma gereğini oluşturmıştır (Özdemir, 2000). Dogasına hayran bırakan Kazdağı tarihi geçmişi açısından da çok zengindir. Yazılı kaynaklara göre 5000 yıllık bir geçmişe sahip bölgenin eski adı Misya'dır.

Bozcaada:

Eski adı Tenedos olan ada, Çanakkale Bogazi Ege ağzının 18 deniz mili güneyinde, dogudaki Biga Yarımadasının Kumburnu mevkiine 3, Geyikli feribot iskelesine 3.5 deniz mili mesafededir. Adaya ulaşım deniz yoluyla, Geyikli iskelesinden feribotla yapılmaktadır. Bozcaada'nın bilinen ilk sakinleri Pelazgilerdir. Bağcılık, sarapçılık ve balıkçılık ada ekonomisinin, aynı zamanda Bozcaada ilçesinin temel geçim kaynağını oluşturmaktadır. Eski mimari dokusu, kendine özgü yapı tarzı, kamp-piknik yerleri ve plajları ile özellikle son yıllarda iç ve dış turizmde cazip ve görülmeye değer bir yöre haline gelmiştir.

Gökçeada :

Bereket Tanrısı Imbrasos'un bolluk diyarı diye bilinen Gökçeada ya da eski adıyla Imbros (Imroz), Ege Denizi'nde Gelibolu Yarımadası'nın 18 deniz mili batısında yer alır ve ülkemizin en büyük (289.5 km²) adasıdır. Adaya ulaşım deniz yoluyla, Çanakkale kent merkezinden ve Kabatepe mevkiinden feribotlarla yapılmaktadır. Gökçeada, göz alabildiğince uzanan kumsalları, pırıl pırıl denizi ile yeşili ve maviyi birleştiren kendine has örgüsü ile geçmişle bugünün birlikte yaşadığı bir doğa güzelliğine sahiptir. Çeşitli kültürlerin buluştuğu adada camiler, kiliseler, manastırlar, Eski Rum evleri ve günümüz mimari örnekleri bir arada bulunmaktadır.

Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı:

Adını Gelibolu Yarımadası'ndan alan 33.000 ha.lık Milli Park sahası, tamamiyle Çanakkale ili Eceabat ilçesi sınırları içerisinde. Doğal ve kültürel değerleri yani sıra dünya savaş tarihi açısından büyük önem taşıyan Çanakkale Savaşları'nın izlerini ve anılarını korumak amacıyla 1973 yılında Milli Park ilan edilmiştir. Çanakkale Savaşları sırasında büyük cesaret göstererek şehit olan birlikler ve şahıslar adına çok sayıda şehitlik vardır. Çanakkale Savaşlarında hayatlarını kaybeden yabancı askerler için de anıt ve mezarlıklar bulunmaktadır.

Kaplıca ve Sifalı Sular:

Çanakkale, sağlık turizmi yönünden önemli bir potansiyel oluşturan kaplıca ve sifalı sularca zengin bir ildir. En önemli kaplıca ve sifalı sular arasında; Kestanebol Kaplıcası, Külcüler Kaplıcası, Bigalı İlicabası Kaplıcası, Çan Kaplıcası, Çan İlicası, Tepeköy İlicası, Ayvacık-Küçükçetmi İlicası ve Kızılcık Maden Suyu yer almaktadır.

Troia:

Ünlü ozan Homeros'un İliada Destanı'na konu olan antik Troia kenti kalıntıları, Çanakkale'ye 32 km uzaklıktaki Hisarlık' ta bulunmaktadır. Dünyanın en ünlü açık hava müzesi durumundaki şehir M.Ö. 3000 yılında kurulmuştur. Homeros'un ilham alarak İliada adlı essiz destanını yazmış olduğu ve eski Yunanlıların güzel Helena ugruna on yıl savaşmış oldukları, kenti almak için savaş hilesi olarak tahta at kullandıkları Troia, o eski gizemini hala korumakta, yerli ve

yabancı ziyaretçilerin büyük ilgisini çekmektedir. 1996 yılında 13.350 ha'lık alan Troya Tarihi Milli Parkı olarak ilan edilmiştir.

Assos (Behramkale):

Antik Assos kenti, M.Ö. 7 yy' da Lesbos (Midilli) adasındaki Methymna kenti halkı tarafından denizden 238 metre yükseklikte bir tepe üzerinde kurulmuştur ve Çanakkale'ye 87 km uzaklıktaki Ayvacık ilçesinde bulunmaktadır. Assos kenti; 3 km uzunluğunda kenti çevreleyen surları, Akropol'ün denize hakim en yüksek yerinde M.Ö. 530 yılında Dor stilinde inşa edilen Athena Tapınağı, tiyatrosu, agorası, gymnasiumu, nekropol alanları ve antik liman kalıntıları ile günümüzde de önem ve özelliğini sürdürmektedir.

Alexandria-Troas:

Çanakkale'ye 55 km uzaklıkta, Ezine ilçesi Dalaman köyündedir. Antik kent Hellenistik çağda M.Ö. 310 yılında Büyük İskender'in komutanlarından Antigonos tarafından kurulmuştur. Alexandria Troas kalıntıları 2500x1700 m lik bir alanı kaplamakta ve kentin etrafı surlarla çevrili bulunmaktadır. Tarihçi Hegesias ve hatip Herodes Atticus döneminde antik kent, fikir ve düşünce alanında gelişme göstermiştir. Günümüze kadar ulaşan kalıntılar arasında; tiyatro, tapınak, stadion, su kemerleri, Herodes Atticus Hamamı ve sur duvarları bulunmaktadır.

Neandria:

Çanakkale ili Ezine ilçesine 27 km uzaklıkta, Kayacık köyü yakınındaki Çığıri Dagi üzerinde eski Yunan yerleşimi bir kalıntıdır. 1400 metre uzunlukta

ve 450 metre genişlikteki Akropol, yüksek bir tepe üzerinde olup, buradaki evler araziye göre yapılmıştır. Kenti çevreleyen surlar 3 m kalınlıkta ve 3200 m uzunluktadır. Şehir merkezinde M.Ö. 530 yılında yapılmış olan arkaik bir tapınak vardır.

Turizm Aktivitelerinde Çeşitlendirme

Dünyadaki hızlı, ekonomik, siyasal, teknolojik gelişmelere paralel olarak, turizm tüketim kalıplarında da son yıllarda önemli değişim gözlenmektedir. Lüks turizm hareketlerine katılım giderek azalmakta, alışılmış turizm merkezlerinden uzaklaşma yönünde bir eğilim yaşanmaktadır. Zamanla daha da belirginleşen yeni tip turistin beklentileri, “deniz, kum, güneş” üçgeninden uzak, doğa ile iç içe abartılı olmayan tesislerde iyi bir oda, iyi hizmet ve tüm bunların yanında bozulmamış ve temiz bir çevrede aktif bir tatil olarak özetlenebilir (Bakirci 2002).

Bir bölgenin turizm yönünden gelişmesinde ve turist aktivitelerinin yoğunlaşmasında en önemli faktörlerden birisi, o bölgenin cezbedici özelliklere sahip olmasıdır. Bu nedenle, cezbedici özellikler, günümüz turizm endüstrisinin temelini oluşturan en gerekli elemandır. Turizm sektöründe; çok çeşitlilikteki ilgi alanları nedeniyle, turist çekim noktaları ve aktiviteleri sayısal olarak artmaktadır. Turizm aktivitelerinin çeşitlendirilmesi, geliştirilen çekici özelliklerin varlığına bağlıdır.

Turizmde çekicilikler çok değişik şekillerde sınıflandırılmıştır. Gunn (1988), çekim özelliklerini, konaklamanın uzun süreli ve geçici oluşuyla ilişkilendirmiş, tur güzergahi çekicilikleri ve uzun süreli konaklama çekicilikleri şeklinde sınıflama yapmıştır. Mill ve Morrison (1985), turistleri çeken özellikleri “doğal özellikler” olarak iklim, kültür, tarih, etnik özellikler ve ulaşılabilirlik şeklinde ayırmıştır. Diğer yandan Inskeep (1991), daha genel bir sınıflandırma sistemi önermekte olup, buna göre “doğal çekici özellikler”, “kültürel çekici özellikler” ve “özel çekici özellikler” şeklinde bir ayırım yapmaktadır.

Yukarıda verilen bilgiler ışığında Çanakkale ili, sahip olduğu doğal, tarihi ve kültürel kaynakları ve İstanbul-İzmir karayolu geçiş güzergahi üzerinde bulunması nedeniyle özellikle İstanbul kaynaklı Batı Anadolu turlarının ya mola noktası ya da bir gecelik mecburi ikametgahi olmaktadır. Konaklama süresinin kısa olusunda en önemli nedenlerden biri, konaklama tesislerinin yetersiz oluşudur. Ocak 2002 tarihi itibarıyla Turizm Bakanlığı İşletme Belgeli toplam 1060 oda, 2168 yatak kapasiteli 22 konaklama tesisi bulunmaktadır. Belediye Belgeli yatak kapasitesi de 8633’tür. Böylece toplam yatak kapasitesi 10801’dir (Aydoğan 2002).

Çanakkale ili, özellikle Alman, Japon, İtalyan turist trafiğine sahne olmaktadır. Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı’nda bulunan yabancı anıt ve mezarlıklar ise yıldıan yıla gözlenen bir artışla Avustralyalı ve Yeni Zelandalı turistlerce ziyaret edilmektedir. Truva (Troia) ören yerini yılda yaklaşık 250.000 civa-

rında Alman, Japon ve İtalyan turist ziyaret ederken, Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı ise yaklaşık 22.000 civarında Avustralyalı ve Yeni Zelandalı turistlerce ziyaret edilmektedir (Aydoğan 2002).

2000 yılı istatistiklerine göre Turizm Bakanlığı İşletme Belgeli Tesislerde 243.201 kişi konaklamış olup, 107.122’si yabancı uyrukludur (% 44). Toplam geceleme ise 322.917’dir. Yine 2001 yılında Çanakkale’ye gelen turistler 4.500.000 \$ konaklama, 2.500.000 \$ müze, ören yeri vb. giriş ücreti, 750.000 \$ seyahat acentelerine ve 1.000.000 \$ da alıs-veris ve diğer harcamaları karşılığı olmak üzere toplam 8.750.000 \$ döviz girdisi sağlamışlardır (Aydoğan 2002).

Çanakkale’de, her ne kadar kitlesel ölçekte güneş ve deniz turizmine yoğunlaşmış olsa da, eşsiz doğal, kültürel ve iklim bölgeleri çeşitliliği ile macera turizmi, ekoturizm ve özel kültürel tatiller vb. için dünyada gittikçe büyüyen talebi karşılayabilecek yeni turizm ürünlerinin geliştirilmesi konusunda önemli bir potansiyel bulunmaktadır. Alışılmış turizm hareketlerinin yanı sıra, kültür turizmi (antik kentler), dinsel turizm, termal turizm (kaplıca, ılıca) ekoturizm (doğa yürüyüşleri, kus ve bitki gözlemciliği, dağ bisikleti, yerel kültürlerle tanışma vb), gençlik turizmi, turizm amaçlı sportif faaliyetler (su altı dalış, rüzgar sörfü, yelken, su kayagi, bisiklet turu, olta balıkçılığı) Çanakkale’nin turizm aktivitelerine çeşitlilik kazandırmaktadır.

Görüldüğü üzere, yukarıda sayılan turizm aktiviteleri ile Çanakkale, turizmde adeta bir çekim merkezi konumundadır. Ancak, bu potansiyelden yeterince yararlanılmadığı da açık olarak görülmektedir. Özellikle son yıllarda ülke ekonomisinin içinde bulunduğu olumsuz koşullar göz önüne alındığında, Çanakkale ekonomisinin de hiç kuskusuz bu olumsuzlukta etkilendiği rahatlıkla söylenebilir. Çanakkale ekonomisinin son yıllardaki en önemli itici gücü durumundaki turizm gelirlerinin artırılmasına yönelik alınması gerekli önlemlerin belirlenmesinin ve uygulamaya konulmasının büyük önem taşıdığı görülmektedir. Bu amaçla, basta Üniversite olmak üzere, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektörün planlı ve organize bir şekilde çalışmalar yapması, sonuçlarının da ivedilikle ortaya konulması kaçınılmazdır. Bu bakımdan;

- Yöre turizmi açısından potansiyel teşkil eden doğal, tarihi ve kültürel kaynakların tasima kapasitelerine ilişkin envanter çıkarılmalıdır.

- Bölgesel ve yerel düzeyde planlı ve sürdürülebilir bir turizm gelişimi için belirlenen stratejiyle tutarlı açık politikalar ve ilkeler oluşturulmalıdır.

- Turizm sektörünün sosyo-ekonomik, kültürel ve çevresel yararları bütün topluma eşit düzeyde yaymalı ve yerel toplumun katılımı ve onayı sağlanmalıdır.

- İnternet aracılığıyla turizm kaynaklarının yeterli tanıtımını içeren web sayfalarının düzenlenmesi ve sürekli güncelleştirilmesi son derece önemlidir.

- Yabancı tur operatörleriyle bağlantı kurulup, Çanakkale'nin turizm zenginlikleri hakkında bilgilendirme, tanıtma faaliyetlerinin yapılması ve tur güzergahları içerisine Çanakkale yöresinin de katılımının sağlanması gereklidir.

- Turizm sektöründe hedeflenen gelişimi ve karlılığı sağlayabilmek için sektörü doğrudan ilgilendiren hizmetlerde eğitim ve kalitenin oluşturulması gerekmektedir.

- Turizmin pazarlanmasındaki en önemli tanıtımın çevre duyarlılığı olduğu unutulmamalıdır.

- Yöre turizminin geliştirilmesinde tam bir başarının yakalanması için teknik alt yapı yatırımlarına (ulasım, konaklama vb.) da kaçınılmaz biçimde ağırlık verilmelidir.

- Yörenin doğal, tarihi ve kültürel kaynaklarının kullanımında, sürdürülebilirlik ilkesine bağlı kalmak ve biyolojik çeşitliliği korumada özellikle yerel halkın katılımı sağlanmalıdır.

- Sürdürülebilir kalkınmanın en önemli aracı olan planlamanın etkin bir şekilde kullanılması, kaynakların kullanımında ilke olarak kabul edilmelidir.

- Yörenin doğal, tarihi ve kültürel kaynaklarına ilişkin detaylı verilerin bilimsel ve uygulamaya dönük araştırmalar ile sentez edilmesi sonucunda, mekan bazında yeni kararların alınması yoluna gidilmelidir.

- Turizm kaynaklarının kullanımında koruma-kullanma dengesi sağlanmalı, kaynakların korunduğu ölçüde, turizm sektörü için önem taşıyacağı unutulmamalıdır.

KAYNAKLAR

- Altan, T., 1987. "Ülkemizde Yanlış Arazi Kullanımından Kaynaklanan Sorunlar". Türkiye Tabiatını Koruma Derneği. Toprak Semineri, İstanbul.
- Anonymous, 1997. "İllere Göre Şehir ve Köy Nüfusları". T.C. Başbakanlık D.I.E. Matbaası, Ankara.
- Anonymous, 1998. "Çanakkale". T.C. Çanakkale Valiliği, Örs Matbaacılık, İzmir.
- Anonymous, 1999. "Çanakkale Meteoroloji İstasyonu İklim Raporları", Çanakkale.
- Anonymous, 2000. 2000 "Genel Nüfus Sayımı. Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri". T.C. Başbakanlık D.I.E. Matbaası, Ankara.
- Anonymous, 2002. "Economic Impacts of Recreation and Tourism". Department of Park Recreation and Tourism Resources. Michigan State University.
<http://www.msu.edu/course/pr840/economicimpact/index.html>
- Ayaslıgil, T., 1997. "Kent Gelişim Sürecinde Açık ve Yeşil Mekan Gereksiniminin Çanakkale Örneğinde İncelenmesi". I.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul.
- Aydoğan, N.B., 2002. "Çanakkale İli Turizminin Genel Durum Değerlendirmesi". T.C. Çanakkale Valiliği İl Turizm Müdürlüğü, Çanakkale.
- Bakirci, M., 2002. "Eko Turizm". II. Turizm Surası Bildirileri, II, 12-14 Nisan 2002, 243-248, Ankara.
- Çubuk, M., 1984. "Ülkesel Ölçekte Turizm ve Dinlenme-Eğlenmenin Planlanması". Türkiye 8. Dünya Sehirlik Günü, 1,2,3 Kasım 1984, 163-179, Adana.
- Gossling, S., 2002. "The consequences of tourism for sustainable water use on a Tropical Island: Zanzibar, Tanzania. Journal of Environmental Management, 6(12): 179-191.
- Gottman, J., 1976. "The Evolution of Urban Centrality: Orientations for Research", School of Geography, University of Oxford, Research Papers No: 8, England.
- Grazia, S., 1962. "Of Time, Work and Leisure", New York.
- Gunn, C.A., 1988. "Vacationscape-Designing Tourist Regions". Van Nostrand Reinhold Co., New York.
- Gürdal, M., 1997. "Çanakkale İli'nin 2000'li Yıllarda Türkiye'de Sürdürülebilir Turizm ve Kalkınma Olgusu İçindeki Yeri ve Önemi". In: Filibeli A (Ed), Yerleşim ve Çevre Sorunları: Çanakkale İli, 9 - 13 Eylül 1996, 207-218, İzmir.
- Inskip, E., 1991. "Tourism Planning: An Integrated and Sustainable Development Approach". Van Nostrand Reinhold, 161-169, New York.
- Kahraman, N., 1991. "Termal Turizm Olayı ve Yalova Kaplıcaları". Anatolia: Aylık Turizm ve Kültür-Sanat Dergisi, (17-18): 10-12, Ankara.
- Mill, R.C ve Morrison, A.M., 1985. "The Tourism System: An Introductory Text". Prentice-Hall International Editions, 300-302, New Jersey.
- Özdemir, Z., 2000. "Adramyttion'dan Efeler Toprağı Edremit'e". Kanomat Ltd. Sti. 1.Baskı, Ankara.
- Özgüç, N., 1994. "Turizm Coğrafyası", İstanbul Üniversitesi Yayın No: 3821, İstanbul.
- Smith, S.J.L., 1983. "Recreation Geography", London.